

Rozsudek Nejvyššího soudu ČSR ze dne 22.09.1980, sp. zn. 6 Cz 24/80, ECLI:CZ:NS:1980:6.CZ.24.1980.1

Číslo: 46/1982

Právní věta: Poskytuje-li organizace náhradu za ztrátu na výdělků poživateli plného invalidního důchodu při pracovním úrazu, není oprávněna srazit si případný přeplatek z předchozího období bez souhlasu toho, komu je náhrada poskytována. Pokud v takovém případě organizace plnila více, než byla povinna, může se v případě nesouhlasu pracovníka s vrácením přeplatku domáhat vydání neoprávněného majetkového prospěchu ve smyslu ustanovení § 243 zák. práce.

Soud: Nejvyšší soud České soc. rep.

Datum rozhodnutí: 22.09.1980

Spisová značka: 6 Cz 24/80

Číslo rozhodnutí: 46

Číslo sešitu: 9-10

Typ rozhodnutí: Rozsudek

Hesla: Důchod, Náhrada škody v pracovním právu, Neoprávněný majetkový prospěch, Organizace socialistické

Předpisy: 65/1965 Sb. § 195

§ 202

§ 243

Druh: Rozhodnutí ve věcech občanskoprávních, obchodních a správních

Sbírkový text rozhodnutí:

Č. 46/1982 sb. rozh.

Poskytuje-li organizace náhradu za ztrátu na výdělků poživateli plného invalidního důchodu při pracovním úrazu, není oprávněna srazit si případný přeplatek z předchozího období bez souhlasu toho, komu je náhrada poskytována.

Pokud v takovém případě organizace plnila více, než byla povinna, může se v případě nesouhlasu pracovníka s vrácením přeplatku domáhat vydání neoprávněného majetkového prospěchu ve smyslu ustanovení § 243 zák. práce.

(Rozsudek Nejvyššího soudu ČSR z 22. 9. 1980, [6 Cz 24/80](#))

Žalobkyně se žalobou domáhala vůči žalované organizaci zaplacení částky 2118,80 Kčs s přísl. V žalobě tvrdila, že žalovaná organizace jí za období od 14. 6. 1972 do 17. 7. 1975 vyplácela náhradu

za ztrátu na výděku představující rozdíl mezi invalidním důchodem při nemoci z povolání a mezi průměrným výdělkem. Po zjištění přeplatku při těchto platbách začala žalovaná organizace tento přeplatek bez souhlasu žalobkyně a proti její vůli srážet z měsíčních částek peněžitého důchodu.

Žalovaná organizace trvala na zamítnutí žaloby. Uvedla, že rozhodnutím Úřadu důchodového zabezpečení v Praze z 28. 7. 1972 byl žalobkyni přiznán s účinností od 4. 6. 1972 invalidní důchod ve výši 1460,- Kčs měsíčně; poněvadž průměrný měsíční výdělek žalobkyně činil 2705,- Kčs, vyplácela žalobkyni měsíčně peněžitý důchod ve výši 1245,- Kčs až do října 1975, kdy bylo zjištěno, že již 2. 11. 1972 vydal Úřad důchodového zabezpečení v Praze nové rozhodnutí, jímž s platností od 4. 6. 1972 upravil invalidní důchod žalobkyně na částku 1517,- Kčs měsíčně. Posléze uvedené rozhodnutí žalobkyně žalované organizaci včas nepředložila přesto, že k tomu byla podle pracovní smlouvy povinna. Tím se stalo, že od června 1972 do října 1975 jí byla měsíčně namísto částky 1188,- Kčs vyplácena částka 1245,- Kčs, takže vznikl přeplatek ve výši 2116,80 Kčs. Organizace si tuto částku postupně srážela z měsíčně vyplácené náhrady za ztrátu na výděku, přičemž svůj postup zdůvodnila ustanovením § 97 občanského zákoníku a ustanovením § 53 zákona č. 101/1964 Sb.

Obvodní soud pro Prahu 9 rozsudkem žalobě vyhověl a v odůvodnění vyslovil právní názor, že úkon, který žalovaná organizace k vrácení přeplatku zvolila, postrádá právního podkladu. V daném případě nelze aplikovat ustanovení občanského zákoníku, neboť jde o vztah pracovněprávní a zákoník práce provádění srážek z poskytované náhrady za ztrátu na výděku nepřipouští. Žalovaná organizace také není v postavení orgánu, který je příslušný rozhodovat o přiznání nebo odnětí dávky, a ustanovení zákona o sociálním zabezpečení nelze ani na daný případ použít, poněvadž peněžitý důchod byl žalobkyni vyplácen z důvodu náhrady škody.

K odvolání žalované organizace, v němž mimo jiné namítala i to, že žaloba nebyla podána v jednorozhodném lhůtě ohledně všech srážek, městský soud v Praze změnil rozsudek soudu prvního stupně tak, že žalované organizaci uložil, aby žalobkyni zaplatila částku 285,- Kčs s úrokem od 12. 1. 1977 a co do zbývající částky 1833,80 Kčs žalobu zamítl. Žádnému z účastníků nebylo přiznáno právo na náhradu nákladů řízení před soudy obou stupňů. Odvolací soud vycházel z úvahy, že žalovaná organizace byla povinna hradit žalobkyni jako součást škody, za kterou odpovídá, náhradu ucházejícího výděku ve smyslu ustanovení § 195 zák. práce. Podle názoru odvolacího soudu není tato složka náhrady dána konstantně; z její povahy vyplývá, že není závazkem organizace jednoznačně určitým, neboť se zřetelem na možnost kolísavého výděku a důchodu má variabilní povahu a čas od času se zúčtovává tak, aby ve skutečnosti představovala jen takovou částku, která odpovídá jen výši skutečné škody, jež vznikla pracovníkovi. Takovéto proúčtování není započtením ve smyslu ustanovení § 96 a násl. o. z., jehož analogické použití je v pracovněprávních vztazích vyloučeno. Organizace má ostatně teoreticky i možnost vyplatit pracovníkovi předem část renty, která je splatná později. Na základě této úvahy dospěl odvolací soud k závěru, že organizace nezískala na úkor žalobkyně neoprávněný majetkový prospěch, pokud v rámci náhrady ucházejícího výděku poskytovala žalobkyni v době od listopadu 1975 do května 1976 peněžitý důchod v nižší částce, ačkoliv jí předtím poskytla plnění vyšší. Dále byl odvolací soud toho názoru, že vzhledem na vznesenou námitku promlčení mohla být žalované organizaci, pokud by se vrácení přeplatku na žalobkyni domáhala, přiznána náhrada s přihlédnutím k tříleté promlčecí lhůtě jen za dobu od listopadu 1972. Částky, které v rámci tříletého období opomenula proúčtovat, tj. vyšší plnění od června do října 1972 v celkové výši 285,- Kčs, nemohla již úspěšně vymáhat. Tato částka představuje neoprávněný majetkový prospěch žalované organizace, i když šlo o promlčený dluh, který byl splněn dobrovolně.

Nejvyšší soud ČSR rozhodl o stížnosti pro porušení zákona, kterou podal generální prokurátor ČSR, tak, že tímto rozsudkem odvolacího soudu byl porušen zákon.

Z odůvodnění:

V projednávané věci žalobkyně uplatnila nárok na náhradu za ztrátu výdělku při uznání invalidity pro nemoc z povolání ve smyslu ustanovení § 195 zák. práce. Tuto náhradu je organizace podle ustanovení § 195 odst. 2 zák. práce povinna poskytovat v takové výši, aby spolu s výdělkem a s případným invalidním důchodem postiženého pracovníka, poskytovaným z téhož důvodu, nepřesáhla částku 2500,- Kčs měsíčně. U pracovníků, jejichž průměrný výdělek před vznikem škody na zdraví byl vyšší než 2500,- Kčs, se tato částka zvyšuje o 50 rozdílů mezi tímto výdělkem a částkou 2500,- Kčs.

Podle ustanovení § 202 odst. 1 zák. práce změní-li se podstatně poměry poškozeného, které byly rozhodující pro určení výše náhrady škody, může se poškozený i organizace domáhat změny v úpravě svých práv, popřípadě povinností.

Došlo-li v projednávané věci ke změně ve výši přiznaného invalidního důchodu žalobkyně nebo byli žalobkyni namísto původního plného invalidního důchodu přiznán částečný invalidní důchod, pak byly dány podmínky ke změně výše poskytovaného plnění. Pokud by se žalovaná tohoto ustanovení dovolala, měl soud při rozhodování o věci přihlížet k tomu, k jaké změně poměrů na straně poškozené došlo, zda jí i za takové situace vznikl nárok na náhradu za ztrátu na výdělkem a v jaké výši. V té souvislosti se měl soud zabývat tím, zda srážky nebyly provedeny až z náhrady za ztrátu na výdělkem při poskytování částečného invalidního důchodu v době, kdy žalobkyně byla již opět výdělečně činná na zkrácený pracovní úvazek, jak tomu nasvědčují údaje obou účastníků při jednání u odvolacího soudu dne 1. 9.

Pokud v žalobě není uvedeno, za kterou dobu se žalobkyně plnění domáhá, bylo povinností předsedy senátu podle ustanovení § 43 odst. 1 o. s. ř. v souvislosti s ustanovením § 211 o. s. ř. postarat se o to, aby neúplné podání bylo v tomto směru dolněno. Z odvolání žalované organizace však nelze usoudit, že byla požadována náhrada za ztrátu na výdělkem od 28. 11. 1975 do

11. 5. 1976, kdy bylo poskytováno plnění v nižších částkách, než které žalobkyni náležely podle ustanovení § 195 odst. 2 zák. práce.

Nesprávná je úvaha odvolacího soudu o tom, že žalobkyni poskytovaná náhrada za ztrátu na výdělkem jako součást náhrady škody má variabilní povahu, která umožňuje provést čas od času zúčtování náhrad tak, aby byly poskytnuty pouze ve výši skutečné škody vzniklé pracovníkovi. V posuzovaném případě nešlo o vyrovnání rozdílu mezi proměnlivou mzdou a konstantní výší zjištěného průměrného výdělku před vznikem škody. Z obsahu spisu zatím vyplývá pouze to, že žalovaná organizace dobrovolně platila žalobkyni rozdíl mezi pevnou výší plného průměrného výdělku před vznikem škody, že vzhledem ke změně výše plného invalidního důchodu zaplatila žalobkyni více, než činil tento rozdíl, a že si pak přeplatek postupně srážela pravděpodobně již z náhrady za ztrátu na výdělkem poskytované jako rozdíl mezi průměrným výdělkem před vznikem škody a částečným invalidním důchodem žalobkyně spolu s jejím stávajícím výdělkem.

Lze souhlasit s tím, že smluvně převzatou povinností žalobkyně bylo upozornit plátce peněžitého důchodu (tj. žalovanou organizaci) na skutečnost, že došlo ke změně ve výši jí poskytovaného invalidního důchodu. Uvedená povinnost však nezabývá organizaci její povinnosti ověřit si, zda jsou dány podmínky k placení náhrady v nezměněné výši. Úvahy v tomto směru však by byly na místě jen tehdy, kdyby se byla žalovaná organizace domáhala na žalobkyni vrácení neoprávněného majetkového prospěchu ve smyslu ustanovení § 243 zák. práce. Poněvadž však organizace takovou službu nepodala, nešlo v projednávané věci o posouzení, zda žalobkyně získala na její úkor neoprávněný majetkový prospěch, když přijala plnění ve výši jí nepřislušející.

Oprávněnost požadované náhrady za ztrátu na výdělkem bylo třeba posoudit také s přihlédnutím k námitce promlčení vznesené organizací.

Pokud odvolací soud vycházel z jiného právního názoru, porušil svým rozhodnutím zákon v ustanoveních § 43 odst. 1 a § 152 odst. 1 o. s. ř. v souvislosti s ustanoveními § 195 odst. 1 a 2, § 202 odst. 1 a § 243 odst. 1 až 3 zák. práce.